

Otakar Batlička (12. 3. 1895 Praha – 13. 2. 1942 nacistický koncentrační tábor Mauthausen v rakouské části Německé říše)

Český světoběžník a spisovatel chlapecké četby.

Otakar Batlička pocházel z rodiny firemního úředníka; matka mu brzy zemřela a otec se mu zřejmě příliš nevěnoval. Fyzicky velmi disponovaný Batlička se ve škole potýkal s kázeňskými problémy, až nakonec rezignoval na možnost středoškolského vzdělání a v rané dospělosti strávil řadu let potloukáním se po světě.

Pobýval **téměř na všech kontinentech**, vystřídal řadu zaměstnání a získal široký rejstřík zkušeností. Když se vrátil do vlasti, zkoušel se uplatnit ve fyzicky náročných a zároveň atraktivních profesích (např. byl trenérem boxu). Tehdy se také stal vášnivým amatérským **radiotelegrafistou**: jednalo se o dobově oblíbenou, hlavně chlapeckou a mužskou zálibu (kvalitní vysílačku bylo možné sestavit svépomocí), která umožňovala dálkový kontakt s podobně orientovanými fanoušky na celém světě, a byla tedy předchůdcem dnešních internetových sociálních sítí.

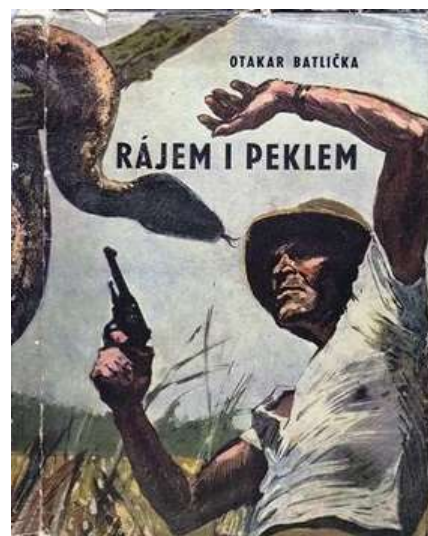
Když v r. **1935** vznikl (v nakladatelství Melantrich) **časopis pro mládež Mladý hlasatel** (jeho zakladatelem byl spisovatel **Jaroslav Foglar**), Batlička tam publikoval **množství krátkých dobrodružných povídek**, jejichž náměty čerpal – po patřičné beletristické úpravě – hlavně z vlastních zážitků a z příběhů lidí, s nimiž se ve světě setkal. Časopis byl ovšem (r. 1941) za německé okupace Českých zemí úředně zakázán a zdálo se, že Batlička, pracující jako řidič pražských tramvají, stráví zbytek života v ústraní. Zapojil se však do činnosti **protinacistické odbojové organizace Obrana národa**, v níž byl díky svým radiotelegrafickým dovednostem platným členem (obstarával kontakt se Sovětským svazem). Když vládu nad Protektorátem Čechy a Morava převzal – jako zastupující říšský protektor – prominentní nacist Reinhard Heydrich a rychle rozbil celý český odboj, byl Batlička – vedle mnoha jiných odbojářů – **zatčen a deportován do koncentračního tábora** (v jeho případě šlo o **Mauthausen**), kde zemřel – patrně popraven – na začátku r. 1942. Posmrtné vydávání jeho povídek zahájil časopis **Vpřed** (poválečný pokračovatel Mladého hlasatele, vycházející 1945 – 1951).

Batlička napsal přes stovku **krátkých povídek**, které lze zařadit pod pojem **imaginativní realismus**, jímž se označuje hlavní proud **dobrodružné tvorby**, určené především, ale nikoli výhradně pro dospívající chlapce. Nebyl školeným literátem, ale měl cit pro **ultrastručnou**, ovšem výstižnou **charakteristiku prostředí a postav** (obojí znal z vlastní zkušenosti), jeho příběhy – **poněkud schematické** (nerealisticky zjednodušené) v dialozích i morálních apelech – vynikají **dynamickým, napínavým dějem a silnou, výraznou pointou**.

Některá díla:

Dobrodružný román Rájem i peklem (1940);

Povídkové soubory (vydávané ovšem až po Batličkově smrti) **Na vlně 57 metrů** (1965), **Tábor ztracených** (1970), **Tanec na stožáru** (1979), **Na vlnách odvahy a dobrodružství** (1987), **Sázka v klubu AGS** (1990, rozšířeno 2002), **Kavalíři odvahy** (1992), **Muž v podpalubí** (1992), **Příběhy statečných** (2003), **Dotyk smrti a jiné povídky** (2011).

Otakar Batlička (1895 – 1942): Svatá noc

Radiotelegrafista na majákové strážní lodi Vilma, Petr Krug, vchází do kabiny. Jsou čtyři hodiny odpoledne.

„Haló, Rolfe, tak se seber a jdi, ať ten večer dnes s rodinou užiješ!“

Rolf Dikner, starší kolega Petra Kruga, vstává ze svého místa. „Jsi dobrý kamarád, Petře! Však to bude po pěti letech poprvé, co budu večeřet o Štědrém večeru s rodinou. Jsem ti za to vděčný, že jsi vzal za mne službu. Hlásil jsem to už dnes ráno námořnickému úřadu. Však budeme na tebe s rodinou vzpomínat a tobě to jednou oplatím.“

Petr Krug, mladý statný muž, mává odmítavě rukou. „Nestojí to za řeč, stejně nikoho nemám, jen už jdi. Beck čeká dole ve člunu, aby tě vzal na břeh, nenech jej dlouho čekat, hledí také, aby už byl doma!“

Telegrafista Rolf Dikner rychle podepisuje palubní deník a doprovázen přítelem Petrem těžce odchází z kabiny; Rolf Dikner je invalida. Opírá se o hůl a znatelně napadá na pravou nohu, totiž na protézu. Ve světové válce přišel o nohu. Zranění mu však nikterak nevadilo při vykonávání služby na majákové lodi.

Strážní majáková loď Vilma byl vyřazený nákladní parník, který byl pevně zakotven nedaleko nebezpečného úskalí. Již mnoho let stála Vilma u bradel a svojí přítomností, světlem i rádiem varovala před nebezpečnou mělčinou kolemplující lodí. Hlídkovou službu vykonávali pouze dva muži. Jednonohý Rolf Dikner a jeho mnohem mladší kolega Petr Krug. Každý držel službu vždy den a noc. Dnes, na Štědrý večer, převzal službu Petr o celých dvanáct hodin dříve!

Po úzkých schůdkách sestupuje Rolf do motorového člunu, zamává na pozdrav Petrovi, stojícímu na palubě, který se naklání přes zábradlí a hlučně volá: „Šťastné Vánoce! Pozdravuj rodinu a svou švagrovou Sylvu! A vzpomeňte si na mne!“

„Pěkně děkuji, Petře! Vyřídím – a jistě bude pro tebe pod stromečkem nějaké překvapení!“

Petr Krug osaměl, byla citelná zima a počal padat drobný sníh. Odešel do kabiny a rozžal lodní světla, pak si obalil krk teplou šálou a vyšel na palubu, aby se přesvědčil, zdali všechny reflektory svítí. Na stožáru, na přídi a na zádi

strážní lodi zářila do šera varovná znamení. Je Štědrý večer. Petr čte knihu, chvílemi však zapíná přijímač a poslouchá pozorně na lodním pásmu. Samé pozdravné vánoční depeše, které mezi sebou vyměňují lodní telegrafisté. Asi po dvou hodinách překontroluje Petr napětí akumulátorů.

Nastává příliv a Vilma se znatelně houpá, venku už je černá tma, sníh padá nyní hustě a omezuje rozhled kol lodi. V osm hodin vyšel Petr opět na palubu a po prohlédnutí světel vrátil se zpět k přístrojům; následující kontrolu má až o půlnoci. Uchopí budíčka a nařídí jej na dvanáctou – na oči usadá únava, hlava se kloní k prsům. Matné světlo žárovky spoře osvětluje kabinu. Petr Krug dřímá, před ním na stole tiká budíček. Příliv přešel a moře je nyní klidné a rovné jako zrcadlo, chumelenice ustala.

Hvězdy se nyní třpytí na jasné obloze a v dáli na pevnině září světla oken, tam v kruhu svých známých oslavují lidé narození Páně. Dřímota mladého strážce se proměnila v hluboký spánek; ačkoliv Petr spí, ví i ve spánku, že je ve službě a že za necelou hodinu zazní budík, ví, že půjde na palubu, aby se přesvědčil, zdali světla svítí. Je to jakýsi šestý smysl, který bdí v mysli bdělého strážce. A tento šestý smysl našeptává spícímu, že se kolem něco děje.

Oči pevně semknuty, bradu na prsa přitisknutu, zabalen do houně, a přece se mu zdá, že slyší kroky na palubě nedaleko dveří kabiny! Pak jako by se dveře otevřely, ale je to jen sen... Však ten závan chladného vzduchu do kabiny!

Ne, to se mu jen zdá, Bože, jaký to sen! Do kabiny vchází děcko! Takový divný sen, nějaký šramot za zády – ano, v podpalubí je tolik krysl! A opět to dítě – je to chlapec zlatých kučer,

chladem zčervenálých líček! Nyní se blíží k Petrovi, přistupuje – dokonce k němu natahuje ručičky! V jedné drží malý balíček a jeho rty žvatlají: „Petře, tohle ti nadělil Ježíšek!“

Petr Krug se usmívá ze spaní. Chce kloučka pohladit, ale ruce jsou tak těžké, vztahuje je a pak – vždyť je to jen sen! Ale co to? To klouče tahá Petra za kabát a znovu hlasitě mluví: „To je od Ježíška! Tady pro tebe!“

Co to u všech všudy je? Nohy zdřevněly, Petr třepe hlavou a protírá si oči! Prvý pohled padá na budíka, ještě půl hodiny času, ale co jsem to měl za sen? Byl tu Ježíšek? Petr obrací hlavu v stranu, kde v snách viděl dítě se zlatými vlasy, a ustrne! U jeho židle stojí chlapec, děcko se zlatými vlasy! Ten, kterého viděl ve snách. Petr Krug vztahuje k chlapci ruce, dotýká se jeho vlasů. Teď už přece nespí, ano, tohle je skutečnost: „Pane Petře! Tady je dáreček od Ježíška!“

Petr uchopí dítě do náručí a v kabině za jeho zády se rozlehne smích.

„Snad jsme tě, kamaráde, nevylekali? Víš, v klidu jsme doma povečeřeli a pak jsme si tuhle s mámou řekli, že vezmeme našeho chlapce a půjdeme k tobě na loď, a tady švagrová Sylva nemá také kam jít – jako ty – no, tak budeme pohromadě! Vzali jsme s sebou nějakou tu koledu a něco k pití – bude nám pohromadě veseleji – i stromek švagrová přinesla. Však starý Beck, když nás sem motorkou vzal, říkal, že zajde pro bratra a přijede na Vilmu také. No, a tak teď si již konečně vezmi, Petře, od chlapce ten dáreček!“

Petr září a hlas se mu chvěje: „Kamaráde, to je ale překvapení, ale – ten sen – víš, když přišel Ježíšek ke mně a tahal mne za rukáv, pak jsem otevřel oči – a ono je to pravda! Ty jsi mi, chlapče, připravil nejkrásnější Štědrý večer, a copak mi to Ježíšek přinesl?“ Petr rozbaluje balíček. Na dlani objeví se pěkná lulka, zabalená v hedvábném šátečku, v jeho rohu je vyšívané jméno – Sylva.

Otakar Batlička, Muž v podpalubí, Ostrava 1992, s. 238 – 240.

Poznámky a vysvětlivky:

bradla – relativně ostré skalnaté útvary, zde skryté pod mořskou hladinou; **depeše** – rychlá zpráva, často telegrafická; **lulka** – kratší dýmka; **motorka** – zde *motorový člun*.

Otakar Batlička: Svatá noc: poznámky k interpretaci

Batličkova *Svatá noc* je dobrým inspirativním příkladem **povídky**, jakou by mohl napsat i student. Jde o typickou povídku: má jednoduchý děj, bez velkých zvrátů (dodejme ovšem, že mezi Batličkovými povídkami je tato charakteristika výjimkou), odehrává se v jediném prostředí a vystupuje v ní jen malé množství postav.

Batlička ovládal psaní povídek velmi dobře, takže nám tu může být užitečným rádcem.

Především si všimněme **rozsahu** povídky. Je nevelký, v knížce necelé 3 strany. Je to takřikajíc četba na jedno posezení. Autor musí počítat s tím, že povídka bude čtena v prostředí zdaleka ne poklidném: třeba ve vlaku, autobuse, v čekárně. Proto musí být text přehledný a čtenář nesmí tápat. Už první věta (*Radiotelegrafista na majákové strážní lodi Vilma, Petr Krug, vchází do kabiny.*) nám říká o výchozí situaci vše důležité.

Autor si vybral **prostředí**, které sám dobře zná. Když popisuje Petrovu práci během noční služby, zabíhá do podrobností, které nelze poznat jinak, než aktivní zkušeností ze stejné situace. Čtenář laik tu získá i odborné znalosti.

V povídce není **ani jedna věta zbytečná**. Autorská řeč je úsporná, mnoho důležitých věcí se čtenář dozvídá z **přímé řeči postav** (tady ovšem spisovatel stojí před obtížným úkolem zachovat přirozený ráz promluvy; zdaleka ne všem povídkářům se to daří, čtenář často rušivě vnímá autorovu snahu nahnout co nejvíc informací na co nejmenší prostor): „*Však to bude po pěti letech poprvé, co budu večeřet o Štědrém večeru s rodinou. Jsem ti za to vděčný, že jsi vzal za mne službu. Hlásil jsem to už dnes ráno námořnickému úřadu.*“

Autor okamžitě vtahuje **čtenáře do děje**, jako bychom se s postavami příběhu znali: Žádné zdlouhavé vysvětlování, kde to jsme a jak se oba muži na scéně ocitli. **Historický prézens** (*Petr září a hlas se mu chvěje*) vytváří iluzi, že jsme účastníky příběhu, že právě přihlížíme a že prožíváme stejné napětí jako Petr. Nechybějí řečnické otázky (*Co to u všech všudy je?*) ani jednočlenné věty (*Bože, jaký to sen!*).

Drsný příběh o drsných lidech z drsného pobřeží je oproštěn od sentimentality, naivního údivu a soucitu: to, že Rolf přišel o nohu, je jistě tragické, ale Batlička o tom vypráví chladně až lhostejně, protože právě takovým způsobem se se svým zraněním musel vyrovnat sám Rolf a stejně tak se na jeho omezení dívají lidé, mezi nimiž žije.

Kompozice povídky je ta nejjednodušší – chronologická (události jsou vyprávěny ve stejném pořádku, v jakém se staly). Před vyvrcholením děje však Batlička dokáže vyprávění zpomalit – a pointu tak atraktivně oddálit – snovou scénou, která navíc vnáší do příběhu **prvek tajemna**. **Rozuzlení** je dobře zkonstruováno tak, aby splnilo dvojí roli: jednak se dozvíme, že do Petrova snu vnikl hlas příchozího chlapce (a nešlo tedy o klam), jednak zjistíme, že osaměle žijící mladý Petr jistě v skrytu duše touží po vlastní rodině a právě po takovém báječném dítěti. A pak už přichází **pointa** nejzazší: Rolfova švagrová Sylva by ráda s Petrem spojila svůj život. Je mu jistě věkově blízká, avšak stejně jako on nesmělá a k navázání kontaktu se uchyluje oklikou přes vánoční dárek.

Jak to s Petrem a Sylvou dopadne? No, asi dobře, vždyť ani Petrovi není Sylva lhostejná – už předtím ji přece nechal po Rolfovi pozdravovat. A oba jsou obklopeni vstřícnými, přátelskými lidmi, kteří jim jistě budou oporou. Výslovně tu však nic z toho řečeno není – autor dal čtenáři šanci, aby si pokračování příběhu domyslel sám.

<http://static.abradio.cz/data/p/6/7/8/13876/large.jpg>

<https://i.ytimg.com/vi/YTWnElGXL3s/maxresdefault.jpg>

http://farm3.static.flickr.com/2600/3900802339_1261d19863_m.jpg